Mekânın Sembolik Dili: Harita ve Harita Elemanları

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Mekân**, doğal ve beşerî unsurların birleşimidir; "Nasıl bir yer?" ve "Bu yer nerede?" sorularına cevap verir. **Harita**, Dünya'nın ya da başka bir gök cisminin tamamına veya bir bölümüne ait coğrafi unsurların **bir oran dâhilinde küçültülerek kuş bakışı** görünümle **düzlem** üzerine çizilmesidir.
- Bir çizimin harita sayılması için kuş bakışı çizilmesi, ölçek kullanılması ve düzlem üzerine aktarılması gerekir. Ölçek kullanılmadan yapılan kabataslak çizime **kroki** denir; krokide uzunluk ve alan hesaplanamaz.
- **Harita elemanları:** başlık (konuyu ve yeri belirtir), çerçeve, coğrafi koordinatlar (paralel ve meridyenler), harita işaretleri / **lejant** (renk ve sembollerin anlamı), yön oku ve ölçek (küçültme oranı).
- Kullanım amacına göre haritalar ikiye ayrılır: **Genel haritalar** (atlaslar, duvar haritaları, fiziki, siyasi ve topoğrafya haritaları) ve **tematik haritalar** (jeoloji, jeomorfoloji, iklim, toprak, bitki örtüsü, nüfus, ulaşım, turizm, ekonomi vb.).
- Haritalar mühendislik, afet bölgelerinin tespiti, planlama, tarım, enerji, sağlık, turizm gibi birçok alanda kullanılır. Harita üretiminde önce güvercinlere takılan kameralar, sonra balon, zeplin ve uçaklardan çekilen hava fotoğrafları, günümüzde ise uydu görüntüleri kullanılır. Türkiye'nin ulusal haritacılık kurumu **Harita Genel Müdürlüğü**dür (HGM-KÜRE, HGM-ATLAS).

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Harita elemanlarını açıklamalarıyla eşleştiriniz.

1. Başlık 2. Lejant 3. Ölçek 4. Yön oku 5. Coğrafi koordinatlar

a) Haritada kullanılan küçültme oranı

b) Haritanın konusunu ve gösterdiği yeri belirtir

c) Paralel ve meridyenlerle konum belirtir

ç) Renk ve sembollerin anlamını gösteren liste

d) Haritadaki coğrafi yönleri gösteren işaret

2 Ölçek kullanılmadan yapılan kabataslak çizimlere ne ad verilir?

A) Kroki B) Atlas C) Profil D) Kartogram E) Lejant

3 Aşağıdakilerden hangisi bir çizimin **harita** olarak kabul edilebilmesi için gerekli özelliklerden biri **değildir**?

A) Kuş bakışı görünümle çizilmesi
B) Renkli çizilmesi
C) Ölçek kullanılması
D) Düzlem üzerine çizilmesi
E) Coğrafi unsurların orantılı olarak küçültülmesi

4 Aşağıdaki haritaları kullanım amacına göre **genel** ya da **tematik** olarak sınıflandırınız.
Atlas · Nüfus haritası · Duvar haritası · Toprak haritası · Turizm haritası · Fiziki harita

5 Haritaların kuş bakışı (gökyüzünden dik açıyla bakılıyormuş gibi) çizilmesinin temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Haritanın daha renkli görünmesi
B) Yükseltilerin üç boyutlu gösterilmesi
C) Haritanın daha kolay katlanması
D) Boyut, biçim ve coğrafi özelliklerin haritaya doğru yansıtılmak istenmesi
E) Başlığın daha büyük yazılabilmesi

6 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.
( ) Haritalar yalnızca kâğıt üzerine çizilebilir.
( ) Siyasi haritalarda ülke ve il sınırları yer alır.
( ) Krokide ölçek bulunmadığı için alan hesabı yapılamaz.
( ) Başlık, haritanın türüne göre (nüfus, jeoloji vb.) adlandırılır.

7 Türkiye'nin ulusal haritacılık kurumu olan ve HGM-KÜRE, HGM-ATLAS uygulamalarını sunan kurum hangisidir?

A) Meteoroloji Genel Müdürlüğü
B) Türkiye İstatistik Kurumu
C) Harita Genel Müdürlüğü
D) Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
E) Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü

8 Aşağıdaki yön gülünde noktalı (...) bırakılan ara yönlerin adlarını yazınız.

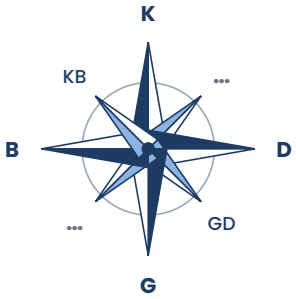

9 Harita üretiminde kullanılan yöntemlerin eskiden yeniye doğru sıralaması aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

A) Uydu görüntüsü → güvercinlere takılan kameralar → uçaklardan hava fotoğrafı
B) Uçaklardan hava fotoğrafı → uydu görüntüsü → güvercinlere takılan kameralar
C) Güvercinlere takılan kameralar → uçaklardan hava fotoğrafı → uydu görüntüsü
D) Uydu görüntüsü → uçaklardan hava fotoğrafı → güvercinlere takılan kameralar
E) Güvercinlere takılan kameralar → uydu görüntüsü → uçaklardan hava fotoğrafı

10 "Mekân" kavramını tanımlayınız ve yaşadığınız çevreden bir mekânı bir doğal ve bir beşerî unsuruyla tarif ediniz.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 Kareli krokide bazı yerler gösterilmiştir (1 kare kenarı = 100 m). Buna göre:
a) Okul'a göre Park hangi yöndedir?
b) Kütüphane'ye göre Okul hangi yöndedir?
c) Okul'dan Park'a kuş uçuşu uzaklık kaç metredir?

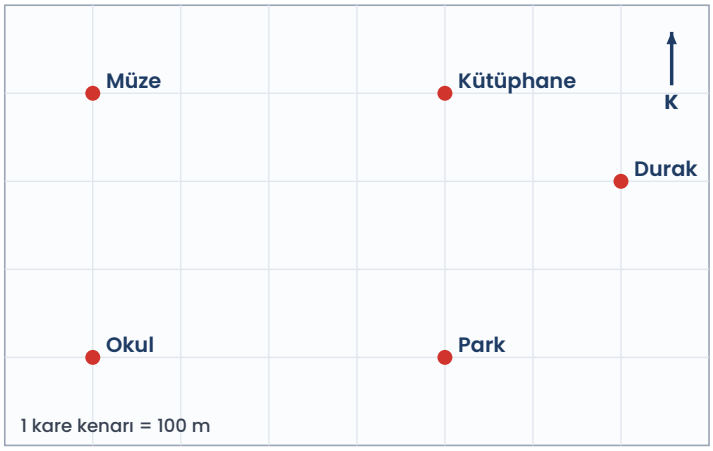

12 11. sorudaki krokiye göre Müze'den bakıldığında Park hangi yöndedir?

A) Kuzeydoğu B) Güneydoğu C) Güneybatı D) Kuzeybatı E) Doğu

13 11. sorudaki krokide Okul'dan başlayıp sırasıyla Park, Kütüphane ve Müze'ye kareların kenarları boyunca yürüyen bir öğrenci toplam kaç metre yol alır? Okul'dan Kütüphane'ye kuş uçuşu uzaklık kaç metredir?

14 Bir öğrenci, sınıfının oturma düzenini gözüyle tahmin ederek, ölçüm yapmadan kâğıda çiziyor. Bu çizimle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Ölçeksiz olduğu için bir krokidir; üzerinde gerçek uzunluk hesaplanamaz.
B) Kuş bakışı çizildiği için kesinlikle bir haritadır.
C) Tematik bir haritadır.
D) Üzerinden sıraların gerçek alanı hesaplanabilir.
E) Genel haritalar grubundaki atlasa örnektir.

15 Bir haritanın konusunu okuyucuya ilk anda bildiren ve haritanın türüne göre adlandırılan harita elemanı hangisidir?

A) Lejant B) Çerçeve C) Yön oku D) Başlık E) Coğrafi koordinatlar

16 Aşağıdaki tabloda harita elemanlarından bazıları eksik olan üç harita verilmiştir. Her haritada hangi işlemin **yapılamayacağını** yazınız.

Harita	Eksik eleman	Yapılamayacak işlem
I	Ölçek	.....
II	Lejant	.....
III	Yön oku	.....

17 I. Afet riski yüksek alanların belirlenmesi
II. Bir baraj için uygun yerin seçilmesi
III. Bir ilde okul ve hastane gibi hizmetlerin planlanması
Yukarıdaki çalışmalardan hangilerinde haritalardan yararlanılır?

A) Yalnız III B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

18 Aşağıdakilerden hangisi **tematik** bir harita için örnek olamaz?

A) Türkiye'de toprak türlerinin dağılışını gösteren harita
B) Bir ülkenin tüm illerini ve başlıca yer şekillerini gösteren duvar haritası
C) Dünyada nüfus yoğunluğunu gösteren harita
D) Bir ilin turistik yerlerini gösteren harita
E) Türkiye'de yıllık yağışın dağılışını gösteren harita

19 Aşağıdakilerden hangisi haritaların "Nerede?" sorusuna cevap vermesiyle **en çok** ilgilidir?

A) Haritaların renkli basılabilmesi
B) Haritaların ekranda da görüntülenebilmesi
C) Coğrafi olay ve olguların dağılışını ortaya koymanın en etkili yolu olması
D) Haritalarda başlık kullanılması
E) Haritaların katlanabilir kâğıda çizilmesi

20 Aşağıdaki iki haritadan hangisinin **genel**, hangisinin **tematik** olduğunu gerekçesiyle yazınız.
I. Türkiye'nin dağlarını, ovalarını, göllerini ve akarsularını renklerle gösteren harita
II. Türkiye'de illere göre buğday üretim miktarını gösteren harita

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 Bir öğrenci aynı bölgenin iki çizimini karşılaştırıyor:
• I. çizimde başlık, lejant ve yön oku var; ölçek yok.
• II. çizimde başlık, lejant, yön oku ve "1 cm = 5 km" ifadesi var.
Bu iki çizimle ilgili aşağıdakilerden hangisi **doğrudur**?

A) Yalnızca II. çizim üzerinde iki nokta arasındaki gerçek uzaklık hesaplanabilir.
B) İki çizim de kroki sayılır.
C) I. çizimde gerçek alan hesaplanabilir.
D) II. çizimde yönler belirlenemez.
E) I. çizimde sembollerin anlamı bilinemez.

22 Günümüzde haritalar yalnızca bir gösterim aracı olmaktan çıkıp Coğrafi Bilgi Sistemleriyle kriz yönetimi, erken uyarı ve sürücüsüz araçlar gibi alanlarda kullanılmaya başlamıştır.
Bu durum aşağıdakilerden hangisinin **sonucudur**?

A) Haritaların yalnızca kâğıda basılması
B) Ölçek kullanımından vazgeçilmesi
C) Kroki kullanımının yaygınlaşması
D) Haritalarda lejant kullanılmaması
E) Bilgi-iletişim ve gözlem teknolojilerinin gelişmesi

23 Bir afet sonrası arama kurtarma ekibine verilecek haritada
I. hasarlı binaların yerini gösteren semboller,
II. ekiplerin toplanma noktalarının coğrafi koordinatları,
III. haritanın hangi tarihte hazırlandığı
bilgilerinden hangilerinin bulunması çalışmaları kolaylaştırır?

A) Yalnız III B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

24 Aşağıdaki durumların hangisinde **kroki** kullanmak yeterli olur?

A) İki şehir arasındaki kara yolunun uzunluğunu hesaplamak
B) Bir tarlanın alanını tapu için belirlemek
C) Bir baraj gölünün kaplayacağı alanı hesaplamak
D) Bir arkadaşa evin yakınındaki fırının yerini kabaca tarif etmek
E) Bir tünelin güzergâhını mühendislik projesinde çizmek

25 Kareli krokiye göre Durak'ta bekleyen birine Kütüphane'nin yerini **yön ve uzaklık** bilgisi vererek tarif ediniz. (Kareler boyunca gidildiğini düşününüz.)

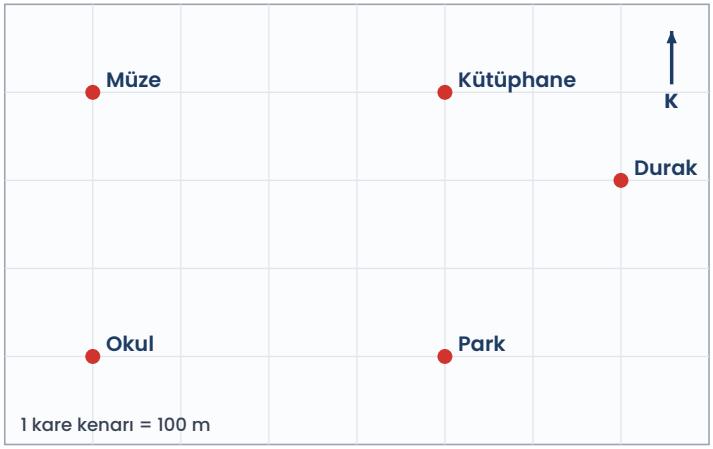

26 Bir belediye, şehirdeki yeşil alanların mahallelere göre dağılışını tek bir konu olarak göstermek istiyor. Bu amaçla hazırlanacak harita ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Genel bir haritadır ve lejant gerekmez.
B) Kroki olarak hazırlanması doğru ölçüm sağlar.
C) Başlık kullanılmasına gerek yoktur.
D) Atlas türünde bir haritadır.
E) Tematik bir haritadır ve lejantında yeşil alanların nasıl gösterildiği yer almalıdır.

27 Aşağıdakilerden hangisi haritaların "stratejik karar verme mekanizmalarının önemli bir bileşeni" olmasının nedenidir?

A) Yalnızca geçmişteki olayları göstermesi
B) Her zaman aynı ölçekte çizilmesi
C) Farklı mekânsal verileri birleştirip son kullanıcıya hızlı ve anlaşılır biçimde sunabilmesi
D) Yalnızca fiziki unsurları göstermesi
E) Ölçek kullanılmadan hazırlanabilmesi

28 Aşağıdaki kurum-hizmet eşleştirmelerinden hangisi **doğrudur**?

A) Harita Genel Müdürlüğü – il ve ilçe hava tahmini
B) Harita Genel Müdürlüğü – nüfus sayımı
C) Harita Genel Müdürlüğü – deprem erken uyarısı
D) Harita Genel Müdürlüğü – millî sanal küre uygulaması (HGM-KÜRE)
E) Harita Genel Müdürlüğü – enflasyon istatistikleri

29 Bir ilin turizm haritasını hazırlayacak bir grup öğrenci için hazırlık listesi oluşturunuz. Listede haritaya eklenmesi gereken en az dört harita elemanını ve her birinin bu haritadaki işlevini yazınız.

30 Uydu görüntülerinin harita üretiminde güvercin kameraları ve uçaklardan çekilen fotoğraflara göre sağladığı en önemli **avantaj** aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hiçbir teknolojik altyapı gerektirmemesi
B) Geniş alanların kısa sürede ve düzenli aralıklarla görüntülenebilmesi
C) Görüntülerin yalnızca siyah-beyaz olması
D) Yalnızca küçük alanları gösterebilmesi
E) Ölçeğe ihtiyaç duymaması

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**